

**Az elűzöttek betörnek Skóciába, s 1332-ben győznek
a Dupplin Moor-i csatában
(Részlet a bridlingtoni kanonok gestájából)**

Az Úr 1332. évében lord Edward,¹ a skótok egykori királyának, John Balliol-nek² fia és örököse, a lordok: Henry de Beaumont, Buchan earlje, Gilbert de Umfraville, Angus earlje, David of Strathbolgie, Atholl earlje, Richard Talbot, Henry de Ferrars, Fulk FitzWarin, Nicholas de la Beech, Ralph de Stafford, Thomas Uhtred, Alexander de Mowbray, John de Mowbray, Robert de Winchester és Walter Comyn, a bárók, a zászlósúruk, más angol katonák és lovasok, az élelmiszerekkel s egyéb szükséges dolgokkal július utolsó napján, azaz Szent Germanus püspök ünnepén nyolcvannyolc kisebb és nagyobb hajóra szálltak – melyeket korábban gyűjtöttek össze erre a célra – s elindultak Bartonból és Kingston-upon-Hull-ból...³

Hat nap, hat éjen át szelték a tenger habjait, dacoltak az iszonyatos hullámokkal. A hetedik napon, azaz Szent Oswald, királyi mártír napján⁴ Kinghornnál, Fife grófságban érték el a skót partokat.

Amint a sziklára másztak fel, Fife earlje⁵ rájuk támadt 24000 lovaggal és gyalogossal, hogy kiűzze őket. Mivel a lovakat még nem vezették ki a partra, az angolok csak gyalogosokat tudtak velük szembeállítani. A küzdelemben a skótok egy részét – köztük az earl fiát, Alexander de Setont – megölték, a többiek azonban elmenekültek. Az angolok addig üldözték a menekülő skótokat, amíg a hegyek lehetetlenné nem tették a fegyveresek számára a futók további követését. Látván, hogy az Isten hirtelen ekkora győzelemmel halmozta el őket, alázatosan és jámbor

¹ Edward Balliol 1332–1336 között Skócia királya (lemondott).

² John Balliol 1292–1296 között uralkodott.

³ Leeds-től kb. 100 km-re keletre, az Ouse folyó torkolatánál (Humber) található városok.

⁴ Szt.Oswald napja augusztus 5.

⁵ Duncan, Fife tizedik earlje.

lélekkel hálát adtak Istennek s kérték, hogy amilyen kegyes volt hozzájuk kezdetben, olyan kegyes legyen a folytatásban és a befejezésben is.

Miután elhozták a lovakat és más szükséges dolgokat a hajókról, Dunfermline apátságba mentek, ahol két napot töltöttek.

Ezután tovább folytatván útjukat egészen az Earn folyóig nyomultak. Ott felállították sátraikat, miután azt látták, hogy a folyó túloldalán hatalmas, lovasokból és gyalogosokból álló sereg gyűlt össze. Ennek vezetője és parancsnoka Donald, Mar earlje volt, aki a fent nevezett lordoknak több levélben és üzenetben segítséget ígért. A folyó túloldalon álló Donald közelebb jött a parthoz, s e szavakat intézte hozzájuk:

„Ó ti vakmerő lovagok” – mondta – „mely vidékről jöttetek, mit kerestek e tájon? Ne késlekedjete elmondani nekem, mily névre hallgat vezéretek.”

Ők így feleltek:

„Mi ezen ország főurainak fiai vagyunk, s bízunk tanácsaikban és segítségükben. E föld igazi örökösével, Edward Balliol-lel jöttünk ide, visszakövetelni mindazon földeket és birtokokat, melyek az örökösödési jog alapján minket illetnek, őszintén hisszük, hogy bejövtelünk dicsőséges lesz, s köszöntünk téged, ahogy ezt már korábban oly sokszor megtettük. Nem szükséges tehát felsorolnunk neked csoportunk tagjait, mivel te voltál hadjáratunk tanácsadója.”

De ő ezt válaszolta:

„Semmi esetre sem, mivel mostanra a sors és a szerencse megváltoztatta a megállapodást. Bánkódom a károk miatt, melyeket ti okoztatok, mivel elhamarkodott érkezéseetekkel és támadásotokkal nyugtalanítjátok az egész skót királyságot, s pusztulásba kergetétek, amint ezt ti is tudjátok.”

Miután ilyen és ehhez hasonló szavakat váltottak egymással, mindkét fél eltávozott.

A támadók látták, hogy nem remélhetnek segítséget az earltól, s napnyugta körül tanácskozást tartottak, hogy megvitassák a hallottakat.

Helybeliek segítségével – akik ismerték a folyó vízjárását – felkészültek az éjjeli átkelésre. A parton megvárták az éjszaka beköszöntét, s

azán átkeltek a folyón. Felkutatták az ellenség sátrait, megközelítették az alvók fekhelyeit, s könyörtelenül lemészárolták az ébredezőket. A többieket a haldoklók hörgése verte fel, s annyi idejük sem maradt, hogy fegyverüket felvegyék vagy elmeneküljenek, fegyvertelenül szaladgáltak a fegyveresek között, nem egy határozott irányban, hanem csak ide-oda futkostak.

Az angolok rajtaütése következtében ellenségeik elestek vagy megsebesültek. Mivel az éjszaka így telt el, hajnalhasadáskor rengetek holttest hevert szanaszét. Az angolok felderítőket küldtek megvizsgálni, hogy a halottak gyalogosok vagy fegyveres lovasok voltak-e. Amikor visszatértek, elmondták, hogy az egész gyalogság elesett, s ez így is volt, mert az összes lovas és vértés a hidat védte, mivel azt hitték, hogy a támadók nem fogják megtalálni a folyó gázlóját. De amikor a következő nap eljött, az angolok őrzőjratot küldtek ki, nehogy váratlanul az ellenség kezei közé kerüljenek. S lám! Éppen akkor rendezte ék alakba a skótokat Mar earlje, s nagy számú katonával, körülbelül 40000⁶ gyalogossal és fegyveres lovassal – a gyalogosokkal az élen – ellenük támadt.

Az angolok a maguk erejét jelentéktelennek érezték, s nem saját bátorságukban, hanem Isten könyörületességében bíztak. Habár szám szerint kevesen voltak: 500 lovas és vértés, 1000 gyalogos és íjász, mégis szembeszálltak az ellenséggel. A skótok elbizakodottan készültek a csatára.

Miután a lovasság csapatait hadrendbe állították, elrendezték az íjászok sorait is úgy, hogy képesek legyenek a szárnyakról is támadni az ellenség hadoszolopait; ez a néhány fegyveres lovas felülkerekedett a hatalmas seregen. Mikor a küzdő felek összecsaptak, az angolok kezdetben nem tudtak ellenállni a skótok rohamának, kissé meg kellett hátrálniuk, de mennyei segedelemmel ellenálltak, s pajzsaikat kiterjesztve elhárították a csapásokat. Az ellenség első soraiban sokan sebesültek a nyilaktól, s ezért arra kényszerültek, hogy visszavonuljanak a főerőkhöz; így egy szűk helyre szorultak össze, s egymást nyomták agyon. Egymást

⁶ A seregek valóságos létszáma az itt szereplő adatok kb. 1/10-e lehetett.

fojtották meg, s inkább ez volt, ami vesztüket okozta, nem a kardcsapások, s ily nevezetes módon hullottak hatalmas halomba. Ilyenformán préselődtek össze, s úgy szorongatták egymást, mintha kötéllal lennének összekötve, végül ily nyomorultul pusztultak el. Mikor Fife earlje látta, hogy ő és bajtársai milyen nagy veszedelemben forognak, azon nyomban kiadta a parancsot a visszavonulásra, mivel a skótok saját maguknak ártottak volna, ha folytatják a harcot. E bölcs felismeréssel maga is elhagyta a harcmezőt, de csak néhányan követték. Mikor a skótok eképpen hátat fordítottak, Henry de Beaumont lovasaival a szétszórodott ellenség nyomába eredt, s parancsot adott a menekülők levágására. A többieknek pedig megparancsolta, hogy kerítsék be az ellenség fent említett tömegét, s erőteljes támadásokkal nyugtalanítsák őket. Ebből a halomból, melyet oly különös módon épített fel az isteni beavatkozás – mint hitték – senki sem került ki élve. A büszke skót sereg vereségének napján három earl, úgy mint Donald de Mar, Skócia régense, aki eddig a királyság ügyeit intézte, valamint Moray és Menteith earljei, tizennyolc zászlósúr, ötvennyolc lovas, nyolcszáz lovas, ezerkétszáz vértés és nagyszámú gyalogos esett el, azokon az embereken kívül, akik a halomban lelték halálukat, kiknek számát senki sem tudja. Ez a halom, mely a fent említett csodálatos módon keletkezett, tizenöt láb⁷ magas volt.⁸

⁷ 1 láb = 30,48 cm.

⁸ Az, hogy a skót sereget egy nála kisebb angol sereg legyőzte, részben Donald de Mar katonai hozzá nem értésének, részben pedig az angol íjászoknak tulajdonítható, akik a szárnyakon szétszóródva iszonyatos nyílzáport zúdítottak az összetömörült skótokra.